

Az „Igazság” a „Két bármi” ellen

A kínai reformok kezdetének politikai körülményei

A kínai „reform és nyitás” politika kezdetét a kínai – és ennek nyomán a nemzetközi – történetírás a Kínai Kommunista Párt (KKP) XI. Központi Bizottságának 3. plénumához köti. Az 1978 decemberében zajló tanácskozás valóban történelmi jelentőségű volt, amennyiben a gyakorlatban szentesítette Deng Xiaoping (Teng Hsziao-ping)¹ vezető szerepét és irányvonalát. A változások azonban már korábban, Mao Zedong (Mao Ce-tung) halála után rögtön elkezdődtek, s a híres plénum csak egy folyamat egyik fontos állomása volt. Az 1976–1978 közötti időszakot a bizonytalanság, az útkeresés, a kísérletezés és a hatalmi harcok jellemezték. Ebben az időszakban tért vissza a hatalomba az a vezetői gárda, amely a következő másfél évtized folyamatait meghatározta, és sok területen a későbbi reformok csírái is megjelentek. A jelen írásban ennek az időszaknak a belpolitikai fejleményeit, a „reform és nyitás” politika megszületésének körülményeit járjuk körbe.

1976 – a végjáték

A korszak hatalmi játszmái már Mao halála előtt megkezdődtek. Az 1970-es évek első felét a kínai belpolitikában két rivális csoportosulás küzdelme jellemezte. Az egyikbe azok az „ifjú” radikálisok tartoztak, akik az 1966-ban kitört kulturális forradalom zűrzavarában emelkedtek fel, és jutottak fontos pozíciókba. Élükön a „négyek bandája” – köztük Mao felesége, Jiang Qing (Csiang Csing) – állt, az ő érdekük a szélsőséges kampányok és az „osztályharc” folytatása, a kaotikus állapotok fenntartása volt. A másik csoportba azok a régi káderek tartoztak, akik már az 1920–1930-as évek óta részt vettek a pártépítésben, a kommunistákat hatalomra juttató küzdelmekben és az ország kormányzásában, s akiket a kulturális forradalom első éveiben jórészt meghurcoltak, háttérbe szorítottak, eltávolítottak. Ezt a csoportosulást Zhou Enlai (Csou En-laj)² vezette, akinek miniszterelnökként az év-

1 A tanulmányban a kínai neveket és kifejezéseket a Kínai Népköztársaság hivatalos latin betűs átírásával, *pinyin*vel adjuk meg, amely mára már a nemzetközi sinológiában és sajtóban is általánosan elterjedt. A személyneveknél első előfordulásukkor zárójelben közöljük az úgynevezett magyar népszerű átírásukat vagy a magyarban már bevettnek számító formájukat.

2 Zhou Enlai (1898–1976) a kínai kommunista mozgalom veteránja, a maói időszak egyik legbefolyásosabb politikusa volt. 1949–1976 között miniszterelnökként, 1958-ig emellett külügyminiszterként tevé-

tized első felében sikerült jó néhány régi elvtársat rehabilitáltatni,³ s visszaemelni a hatalomba. Így vált 1973-ban újra miniszterelnök-helyettesé, majd később a KKP alelnökévé is Deng Xiaoping, aki a kultúrforradalom első éveit házi őrizetben, majd egy vidéki traktorszerelő üzemben töltötte. A két frakció felett Mao egyensúlyozott, hol az egyiket, hol a másikat hozva előnyösebb helyzetbe, gondosan ügyelve arra, hogy egyik se erősödjék meg túlságosan.⁴

A hatalmi harcok 1976 elején, Zhou Enlai január 8-i halála után élesedtek ki. Zhou hosszú betegsége miatt a kormányfői teendőket a gyakorlatban már több mint egy éve Deng Xiaoping látta el, ám a radikálisoknak sikerült elérniük, hogy – bár így lett volna természetes – Mao ne őt tegye meg új kormányfővé. Sőt a négyek bandája azt is megakadályozta, hogy Zhou Enlait méltó külsőségek között búcsúztassák el. A mérsékelt – és éppen ezért igen népszerű – Zhout a kínai halottak napján, április 4-én a tiltás ellenére hatalmas tömeg gyászolta a pekingi Tiananmen téren, s másnap a megemlékezés tüntetéssé alakult a radikálisok ellen (és Deng Xiaoping mellett). A tömeget a karhatalom feloszlatta. Április 7-én a pártvezetés az ügynevezett „április 4-i megmozdulást” (*siwu yundong*) vagy „április 4-i Tiananmen téri incidenst” (*siwu Tiananmen shijian*) ellenforradalmi eseménynek nyilvánította, és Deng Xiaopinget, aki a négyek bandája szerint az események mögött állt, minden tisztségétől megfosztotta. Deng ellen durva – de végeredményben eredménytelen – kampány indult. Ugyanakkor Mao megakadályozta, hogy Denget a pártból is kizárják, s mint korábban is, fenntartotta visszatérésének lehetőségét („majd meglátjuk, hogyan viselkedik” – mondta).⁵ Mao arról is gondoskodott, hogy Deng fizikailag biztonságban legyen, s tartózkodási helyéről a négyek bandája ne szerezzen tudomást. A következő – kulcsfontosságú – bő fél évet Deng a világtól elzárva, vidéken, majd lakásában töltötte, az eseményekről a rádióból és családtagoktól értesült.⁶

Bár Deng kérdésében a már haldokló Mao engedett a négyeknek, továbbra sem hagyta őket túl nagy hatalomhoz jutni. Ideiglenes miniszterelnöknek már februárban Hua Guofenget (Hua Kuo-feng) tette meg, s Deng menesztésének napján teljes jogú kormányfővé, emellett a párt első alelnökévé emelte. Ezzel Hua a gyakorlatban Mao kijelölt utódjává vált, a négyek nagy csalódására – ők azt remélték, hogy közülük kerül ki Kína új vezetője. A döntésnek köszönhetően, amikor szeptember 9-én, 82 éves korában a nagy kormányos meghalt, a párt – és ezzel az ország – vezetője Hua Guofeng lett.

A Tiananmen téri incidens a következő két évben óriási jelentőségre tett szert: mivel ekkor menesztették Denget, és tették meg Hua Guofenget Mao utódjává, a tüntetések értékeléséről zajló vita ténylegesen arról szólt, hogy ki az ország

---

kenykedett. Az egyetlen magas rangú vezető volt, akit a kulturális forradalom alatt sem távolítottak el. A mérsékeltebb politikusok között tartották számon.

3 A cikkben a „rehabilitálás” szót használjuk, de fontos megjegyezni, hogy ez ekkoriban nem jelentett formális aktust, hivatalos felmentést vagy bármiféle bocsánatkérést, kárpótlást a meghurcolt kádereket illetően. Egyszerűen értesítették az érintettet, hogy visszatérhet régi tisztségébe, és folytathatja a munkát, „mintha mi sem történt volna”.

4 A korszakról bővebben lásd például: Jordán, 1999. 349–379.

5 Vogel, 2011. 170.; Evans, 1993. 212.

6 Evans, 1993. 213., 215.

legitim vezetője. Ha az április 4-i események ellenforradalmiak voltak, akkor Hua a jogos örökös; ha forradalmiak, akkor Hua helyett másnak kellene az első számú vezetőnek lennie.

Mindenesetre Mao halála után közvetlenül még nem volt kérdéses, hogy az utód Hua Guofeng, egyedül a négyek bandája nem kívánta elfogadni az új helyzetet. Legalábbis a hivatalos történetírás szerint – amely hajlamos Mao utolsó évtizedének minden bűnét a négyekre és Lin Biaóra (Lin Piao)⁷ fogni – Jiang Qingék valamiféle puccsot kezdtek szervezni a főhatalom megragadására, s mindent megtettek a helyzet stabilizálása ellen. A kellemetlen riválisoktól végül Hua Guofeng – a hadsereget felügyelő Ye Jianying (Ye C sien-jing)⁸ marsall, hadügyminiszter és Mao volt biztonsági főnöke, a magas pártpozíciót is viselő Wang Dongxing (Wang Tung-hszing) segítségével – puccsal szabadult meg: kevesebb mint egy hónappal a nagy kormányos halála után, október 6. éjszakáján a négyeket egy találkozóra csalták és őrizetbe vették, majd a következő napokban országszerte a támogatóikat is letartóztatták. Másnap a radikális elemektől megtisztított pártvezetés véglegesítette Hua Guofeng pártelnöki megbízatását, és megtette a Központi Katonai Bizottság elnökévé is. Sokak szerint a gyakorlatban ekkor ért véget a kulturális forradalom, és ezzel kezdődött Kína új korszaka.

A pártegységet és ezzel egész Kína stabilitását fenyegető legfőbb veszélyt ezzel Huáék elhárították. Deng Xiaoping, aki pillanatnyilag semmiféle tisztséggel nem rendelkezett, s aki tavasz óta a külvilágtól elzárva élt, egy ismerős ismerősétől értesült az eseményekről, ezután október 10-én levelet írt Hua Guofengnek. A hízelgő hangvételű levélben – amelyet Deng válogatott műveiből gondosan kihagytak – Deng üdvözölte a négyek bandája letartóztatását, és jelezte: teljes mellszélességgel kiáll Hua mint első számú vezető mellett.⁹ Ez a kiállítás azonban nem tartott sokáig.

Az újonc és a veterán

Hua Guofeng alapvető problémája – amely idővel végzetessé vált számára – az volt, hogy a pártban csak minimális beágyazottsággal rendelkezett. Nem tartozott egyik fent említett csoporthoz sem. Míg a többi pártvezető évtizedek óta Pekingben élt, Hua csak nagyon későn, 1973-ban lett a Politikai Bizottság (PB) tagja, s 1975-ben belügyminiszter; korábban Hunan tartományban tevékenykedett. Itt leginkább azzal tüntette ki magát, hogy Mao szülőfaluját jól felszerelt zarándokhellyé építette ki – emiatt figyelt fel rá a pártelnök. Hua úgy lett Kína és a párt első szá-

7 Lin Biao (1907–1971) hadügyminiszter a kulturális forradalom első éveiben Mao jobbkeze, a Mao-kultusz egyik elterjesztője volt. 1969-ben őt jelölték ki Mao leendő utódjának, de 1971-ben, miután állítólag puccsot tervezett Mao ellen, menekülés közben rejtélyes repülőgép-balesetben meghalt. Később őt tették meg a kultúrforradalom alatti túlkapások egyik felelősének.

8 Ye Jianying (1897–1986) marsall, 1975-től hadügyminiszter, a korszak egyik legtekintélyesebb és legbefolyásosabb katonai és politikai vezetője volt. Nem törekedett első számú vezető szerepre, de a háttérből gyakran ő mozgatta a szálakat. 1981–1983 között államfőként is tevékenykedett.

9 Vogel, 2011. 181.; Evans, 1993. 218–219., 238–239.

mű vezetője, hogy nem volt ideje kiépíteni azt a széles körű kapcsolatrendszert, amely a hatékony vezetéshez Kínában mindig is nélkülözhetetlen volt. Ráadásul különösebb karizmával sem rendelkezett, meglehetősen szürke figurának tartották. Ugyanakkor az, hogy Mao őt nevezte meg utódjaként, óriási legitimitást biztosított neki, s egy időre megkerülhetetlenné tette. Ez, illetve az instabilitástól való félelem volt az oka annak, hogy Mao halála után a régi vezetők, a párt „nagy öregjei” – elsősorban a tekintélyes Ye Jianying és Li Xiannian (Li Hsziennien)¹⁰ – felsorakoztak mögé, noha nem tartozott közéjük.

A korszak másik főszereplője, Deng Xiaoping – Huával szemben – rendkívüli kapcsolatrendszerrel és tekintéllyel rendelkezett.¹¹ Nem sokkal a KKP megalapítása után, az 1920-as években lépett be a pártba, ahol Franciaországban Zhou Enlai jobbkeze lett. Az 1930-as évektől a Jiangxi bázisterületen és különböző katonai egységeknél töltött be magas pozíciókat, részt vett a „hosszú menetelésben” is. A kommunisták 1949-es hatalomátvétele után a délnyugati régió politikai vezetőjeként szolgált, majd 1952-ben az első vidéki vezető volt, akit felhívtak a fővárosba. Innentől fogva a KKP-t és az országot irányító rendkívül szűk kör tagjaként fontos szerepet játszott a párt és az ország irányításában. Az állami hierarchiában volt miniszterelnök-helyettes és pénzügyminiszter, a pártban pedig 1956–1967 között főtitkár (ekkor ez még nem a legfelsőbb vezetőt jelentette, hanem a napi ügyek koordinátorát), a Szervezési Osztály feje (mint ilyen többek között a személyzeti munkáért felelt), a Központi Katonai Bizottság alelnöke. E pozíciókban mindig Mao aktuális irányvonalának engedelmes – és hatékony – végrehajtója volt, önálló politikai arcéle nem rajzolódott ki.¹² A kulturális forradalom idején a „második számú párton belüli kapitalista úton járónak” minősítették, házi őrizetbe vették, majd vidékre száműzték. Mindez egyben védelmet is jelentett számára: míg az első számú kapitalista úton járó, Liu Shaoqi (Liu Sao-csi) államelnököt gyakorlatilag halálba kergették, Denget Mao éppen a fenti intézkedésekkel megvédte a vörösgárdista erőszaktól. 1973-ban visszahívták Pekingbe, 1974-ben pedig egy sor fontos tisztséget kapott: a párt alelnöke (s ezzel Mao potenciális utódja), miniszterelnök-helyettes és a katonai bizottság alelnöke lett. A halálos beteg Zhou Enlait helyettesítve 1975-ben ügyvezető miniszterelnöki teendőket látott el, irányította a kormányzat napi ügyeit, kifelé pedig ő képviselte a Kínai Népköztársaságot. A párt alelnökeként ő elnökölte a Politikai Bizottság üléseit, és ő irányította a KKP napi munkáját. 1974-ben ő szólt fel Kína nevében az ENSZ-ben, s ő volt az első kínai kommunista vezető, aki valaha is hivatalosan egy nyugati országba látogatott (1975 májusában Franciaországban járt). Ebben az időben Mao után az ország második legnagyobb hatalmú embere

10 Li Xiannian a kommunista mozgalom veteránja, 1956 óta volt a PB tagja, 1954–1975 között pénzügyminiszter, 1976-tól első miniszterelnök-helyettes. A korszak egyik legbefolyásosabb politikusa. 1983–1988 között államfőként tevékenykedett.

11 Dengről kínaiul számtalan életrajz született. A legrészletesebb ilyen a vezető életének napi bontású krónikája: Leng-Wang, 2004. Nyugati nyelven a legnaprakészebb és legterjedelmesebb Deng-életrajz: Vogel, 2011.

12 Naughton, 1993. 495.

volt, aztán 1975 végén pozíciója meggyengült, s mint láttuk, az 1976-os Tiananmen téri incidens után újból eltávolították.

A határozott, tapasztalt, pragmatikus Deng hosszú pályafutása során jó kapcsolatokat épített ki a pártban, az államigazgatásban és a hadseregben, s alig volt olyan terület, ahol ne lettek volna hívei és lekötelezettjei. Számptalan alkalommal bizonyította zseniális szervezői és vezetői képességeit. Mao halála után az 1904-ben született Deng volt a legidősebb, még képességei teljes birtokában lévő pártvezető, s valószínűleg nem volt Kínában olyan személy, aki hozzá hasonló beágyazottsággal és tekintéllyel rendelkezett volna. Hua vele szemben csak a halálos ágyán fekvő, beszélni is alig tudó Mao végrendeletére támaszkodhatott – ez pedig csak egy rövid időre adott neki elegendő muníciót a felszínen maradáshoz.

A múlt fogságában

Mielőtt tovább részleteznénk az eseménytörténetet, érdemes felhívni a figyelmet néhány olyan alapvető sajátosságra, amely nagyban meghatározta a tárgyalt korszak kínai politikai életét. Először is: Mao Zedong tekintélye ebben az időben még megkérdőjelezhetetlen volt. A néhai pártelnök sokat tett ugyan az általa felépített párt és ország tönkretételéért, de nyíltan nem lehetett bírálni. Maót a pártpropaganda évtizedeken keresztül szinte isteni hatalmú és képességű vezetőként ábrázolta, s a KKP legitimitása jórészt őrá épült; nagyságának, tévedhetetlenségének kétségbe vonása az egész párt hatalmát aláásta volna. Különösen vonatkozott ez Hua Guofengre, akinek hatalma gyakorlatilag kizárólag arra épült, hogy Mao őt jelölte ki utódjául. De nem támadhatták Maót azok a káderek sem, akiket a kulturális forradalom alatt félreállítottak – annak idején ők is Mao alatt kerültek vezető pozícióba, pályafutásukat gyakorlatilag Mao szolgálatában töltötték (aki nem volt hűséges Maóhoz, az már rég nem volt a vezetés közelében vagy az élők sorában). Így volt ezzel Deng Xiaoping is, aki sokáig Mao egyik végrehajtó embere volt, például 1957-ben ő irányította a kínai értelmiséget megtizedelő „jobboldalellenes” kampányt. Ezért ha a korabeli dokumentumokat, politikai nyilatkozatokat, hivatalos beszámolókat vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a legradikálisabb reformerek is lépten-nyomon Maóra hivatkoztak, saját programjukat nem a maoizmussal való szakításként, hanem annak szerves továbbgondolásaként igyekeztek prezentálni. Mindennek konkrét politikai következményei is voltak, például a Tiananmen téri incidens után – Mao támogatásával – meghurcolt káderek rehabilitálásának kérdése miatt.

Másodszor, éppen Mao félisteni státusza, illetve az ebből fakadó tragédiák egyértelművé tették a párt magas rangú tisztségviselői és a szálakat hátulról mozgató nagy öregek – Ye Jianying, Li Xiannian, Chen Yun (Csen Jün), Wang Zhen (Vang Csen) stb.- számára, hogy többet nem engedhetik a hatalmat egyetlen személy kezében összpontosulni. Ha egy új vezető Maóhoz hasonló módon maga alá gyűri a pártot és az államot, akkor a nagy ugráshoz és a kulturális forradalomhoz hasonló hibák megismétlődhetnek – vélték. Ezért konszenzus alakult ki, hogy az új vezetésnek alapvetően kollektív jellegűnek kell lennie, megfelelő ellensúlyokkal.

Ez leginkább Deng Xiaopinget érintette, aki hiába vált idővel a legbefolyásosabb politikussá, első számú párt- vagy állami vezetői tisztséget nem kapott, s hatalmát a „nyolc halhatatlan” csoportjának többi tagja mindig korlátozta.¹³ Ezt a helyzetet Deng elfogadta. Mindennek ellentmondani látszik, hogy Hua Guofeng 1976-ban minden vezető pozíciót megkapott: egyszerre volt pártelnök, a katonai bizottság elnöke és miniszterelnök, s ezzel tisztségei sorát tekintve Maón is túltett. Ez azonban nem azt jelentette, hogy túl nagy hatalma lett volna, hanem éppen azt, hogy az 1976-os királycsinálók szerint túl kicsi.¹⁴ Személyes bázis híján ugyanis minden elérhető pozícióra szüksége volt, hogy a pártot egyben tartsa, és a kormányzás hatékonyságát megőrizze.

Ez átvezet minket a korabeli kínai politika harmadik jellemzőjére, ami részben ma is tapasztalható, s amire Deng Xiaoping kapcsán már utaltunk: arra, hogy egy személy befolyása nem az aktuálisan viselt tisztségétől függ, hanem attól, hogy az adott ember a pályafutása alatt a párt, az állam és a hadsereg különböző egységeinél tevékenykedve a támogatók, barátok, lekötelezettek, tisztelők mekkora és milyen hálózatát építette ki, és mekkora tekintélyre tett szert. A tisztviselők mindenkori pozíciója változhatott, kapcsolatrendszerük és személyes tekintélyük azonban kevésbé volt kitéve a mindenkori politikai széljárásnak. Ennek példája volt Deng Xiaoping, aki Mao halálakor formálisan nem volt több egyszerű pártagnál, míg két év múlva már Kína legnagyobb hatalmú vezetőjeként tartották számon; az ellenpélda pedig Hua Guofeng, aki ugyanezen időszakban éppen ellenkező utat járt be. Ugyanez magyarázza a „nagy öregek” szerepét ebben a viharos időszakban: a Mao halála utáni hatalmi vákuumban automatikusan azon veterán vezetők kezébe csúsztak át a döntések, akik nem feltétlenül viselték a legmagasabb tisztségek valamelyikét, de akiknek a szavára a párttagok sokat adtak. Máig az ilyen idős vezetők szokták az alapvető irányvonalat megszabni és a legfontosabb személyi döntéseket meghozni. A másik oldalról a túl gyorsan felemelkedett vezetők bukását is a fenti jelenség magyarázza: így távolíthatták el néhány óra alatt a négyek bandáját és követőiket, később pedig az ő letartóztatásukat végrehajtó Wang Dongxing is a bázis hiánya miatt szorult háttérbe.

Negyedszer, a kulturális forradalom viharai nyilvánvalóvá tették a vezetők számára, hogy akárhogy is alakuljanak a dolgok, a pártegységet – illetve legalább annak látszatát – mindenáron meg kell őrizni. Nem volt olyan tisztségviselő Kínában, aki ne lett volna tanúja annak, ahogy az 1966–1969 közötti időszakban a KKP-n belüli nyílt harcok miatt a párt és az állam szétesett, s az országot a teljes anarchiától csak a hadsereg bevetése mentette meg. Világos volt, hogy az amúgy is megrendült legitimitású KKP nem élt volna túl egy hasonló időszakot, ezért a párt-

13 A nyugati sajtóban a taoista istenségekre utaló „nyolc halhatatlan” kifejezést arra a nyolc veterán politikusra alkalmazták, akik az 1970-es évek végétől az 1990-es évekig a legfontosabb döntéseket hozták. Kínaiul a „nyolc nagy öregnek” (*ba da yuanlao*) vagy „nyolc öregnek” (*ba lao*) nevezték őket, s az alábbiak tartoztak közéjük: Deng Xiaoping (1904–1997), Chen Yun (1905–1995), Li Xiannian (1909–1992), Peng Zhen (Peng Csen, 1902–1997), Yang Shangkun (Jang Sang-kun, 1907–1998), Bo Yibo (Po Ji-po, 1908–2007), Wang Zhen (1908–1993), Song Renqiong (Szung Zsen-csiung, 1909–2005).

14 Vogel, 2011. 247.

vezetés mindent megtett, hogy a belső ellentétek ne kerüljenek nyilvánosságra. Ez a különböző csoportosulásokat önmérsékletre kényszerítette, az ellentáborok általában nem bíralták egymást nyíltan – éppen ezért zajlottak a hatalmi harcok újság-cikkek, múltbeli események értékelése és hasonlók körül –, s az éles fordulatok úgy mentek végbe, hogy kifelé megmaradt a folyamatosság látszata. Ennek köszönhető például, hogy Hua Guofeng tényleges megbuktatása után is évekig megőrizte minden pozícióját, támogatói pedig bennmaradtak a legfőbb testületekben – a hatalmi átrendeződést kifelé csupán az jelezte, hogy e testületek kibővültek Deng híveivel.

Ötödször, a kulturális forradalom más szempontból is kitörölhetetlen nyomot hagyott a korszak minden szereplőjében. A káderek többségét súlyos sérelmek érték, ugyanakkor egy részük nemcsak áldozat volt, hanem a kampány valamelyik szakaszában tettes is. Hasonlóan mély nyomokat hagyott a több tízmillió paraszt éhhalálához vezető 1958–1960-as „nagy ugrás” is, amelyben csaknem az egész párt lelkesen részt vett. A felelősségről, szenvedésekről, tapasztalatokról hosszú éveken keresztül sokan még szűk körben sem mertek beszélni, az egész pártra az elfojtás volt a jellemző. A rossz döntéseket sosem értékelték ki, a hibákat nem elemezték. Érthető, hogy amikor Mao halálával – s ezzel a mindent besugárzó tekintély megszűnésével – megnyílt a lehetősége a szabadabb beszédnek (itt természetesen a párton belüli fórumokról van szó), évtizedes sérelmek és indulatok törtek elő, s a hatalmi küzdelmek alakulását érzelmi tényezők is befolyásolták. Másrészt a hosszú elfojtás után annak is megnyílt a lehetősége, hogy a pártvezetők végre új utakat keressenek, különböző megoldásokkal kísérletezzenek, és korábban eretnekségnek számító gondolatokat is felvessenek, ami termékeny eszmecserékhez, szabadabb szellemhez, lelkesedéshez és optimizmushoz vezetett.

Hatodszor, a Mao halála utáni időszakban mindenki számára, aki legalább nagyjából tisztában volt az ország helyzetével, teljesen világos volt: az addigi politikán – elsősorban a gazdaságpolitikán – változtatni kell. A maói kísérlet az ország modernizálására, ha ezt így nem is mondták ki, megbukott. Természetesen Mao alatt nem elhanyagolható mértékű fejlődés és modernizáció ment végbe: a háború utáni újjáépítés befejezésétől, 1952-től 1978-ig a nemzeti jövedelem 4,5-szeresére nőtt, vagyis évi átlagban 6%-kal növekedett. A bázisérték azonban rendkívül alacsony volt – az 1950-es évek elején Kína nagy részén gyakorlatilag középkori módzerekkel folyt a termelés –, ráadásul a népesség időközben megduplázódott, így az egy főre jutó jövedelem feleekkora mértékben nőtt. Csaknem három évtizednyi erőltetett fejlesztés után az egy főre eső GNP 1978-ban alig haladta meg a 230 dollárt, míg a fejlődő országok átlaga ekkoriban 400 dollár körül volt. Ezzel az ENSZ több mint 180 tagországa közül Kína a 140. utáni helyek valamelyikét foglalta el.

Vagyis Kína a világ legszegényebb országai közé tartozott, s ezt súlyosbították a belső aránytalanságok: a legtöbb beruházás az 1950-es évek óta a nehéziparban valósult meg, míg a – lakossági fogyasztásra termelő – mezőgazdaság és könnyűipar alig fejlődött, az életszínvonal stagnált. 1978-ban a 400 millió foglalkoztatott mellett a nagyvárosokban 20 millió munkanélküli (hivatalosan: „munkára váró”) fiatal élt, a mezőgazdaságban pedig 100 millióra tették az alulfoglalkoztatottak számát. A maói modernizáció ellenére a szakadék Kína és a fejlett országok

között nemhogy csökkent volna, hanem éppen hogy növekedett, ráadásul Kelet- és Délkelet-Ázsiában számos, hasonlóan alacsony színtről indult ország jócskán megelőzte Kínát.¹⁵ A munkafegyelem sok helyütt összeomlott, a közbiztonság rossz volt, elterjedt a korrupció, a lelkesedés helyét a cinizmus vette át.¹⁶

Mindez a rendszer legitimitását is aláasta, vagyis nem csupán gazdasági, hanem súlyos politikai problémáról is szó volt. Ezért nemigen akadt az országban olyan vezető, aki azt vallotta volna, hogy mindennek a korábbiak szerint kell továbbmennie. A közös cél a „négy modernizáció” (*sige xiandaihua*) – vagyis az ipar, a mezőgazdaság, a tudomány és technológia, valamint a honvédelem korszerűsítése – volt, amelyet még Zhou Enlai hirdetett meg.¹⁷ Abban, hogy az országnak a politikai kampányok helyett a gazdasági építésre kell koncentrálnia – ami a maói korszakhoz képest paradigmaváltást jelentett – szintén konszenzus uralkodott. A javasolt megoldási módokban jelentős különbségek voltak, de azt illetően, hogy változtatni kell, mindenki egyetértett, ha ezt nyíltan nem mindenki hirdette is – a változtatás nem lehetőség volt, hanem kényszer.

Végül, de nem utolsósorban, a változások a gyakorlatban el is indultak 1976–1978 között. A kínai történetírói hagyomány régi jellemzője, hogy a hatalmi harcok győzteseit a lehető legjobb színben tüntetik fel, míg a veszteseket a lehető legrosszabban. Nincs ez másként Deng Xiaoping és Hua Guofeng esetében sem, ahol a történelmet Deng követői írták, így Hua meglehetősen negatív figuraként szerepel – merev maoista, aki igyekezett megakadályozni Deng reformprogramját. A hivatalos narratíva összekapcsolja az 1976–1978-as időszak két párhuzamos folyamatát: eszerint ahogy Deng befolyása növekedett, úgy indultak be sorra azok a reformok, amelyek aztán az ismert sikert hozták.

Valójában azonban bizonyos változások Dengtől függetlenül is lezajlottak, s bár Hua retorikájában nem szakadt el a maoizmustól, ténylegesen sok intézkedés az ő nevéhez köthető. A kulturális forradalom kaotikus gazdaságpolitikájával szakítandó Deng Xiaoping apparátusa már 1975-ben elkezdte egy tízéves gazdasági terv kidolgozását az 1976–1985 közötti évekre. Ez az 1976. tavaszi események nyomán lekerült a napirendről, de Hua Guofeng alatt újra elővették, s egy 1978. februári KB-ülésem elfogadták, majd még e hónapban az Országos Népi Gyűlés elé terjesztették. A terv alapvetően elhibázott volt, irreális célokat tűzött ki, idővel hatályaon kívül is helyezték.¹⁸ Egy területen azonban fontos gondolkodásbeli fordulatot hozott: jelentős technológia- és gépipportal számolt, tudomásul véve azt a tényt, hogy Kína a technológia terén olyan súlyos lemaradással küzd, amelyet önerőből

15 Az adatok forrása: Jordán-Tálas, 2005. 240–241. Tizenkilenc év után először 1979-ben hoztak nyilvánosságra adatokat az előző évi népgazdasági terv teljesítésének eredményeiről, vagyis csaknem két évtized után 1978 volt az első év, amelynek makrogazdasági adatairól a közvélemény és a külvilág információt szerezhetett. Ezen adatok részletes elemzését lásd Hidas, 1979. 133–196.

16 Evans, 1993. 223.

17 A programot Zhou még 1965-ben hirdette meg, de a kulturális forradalom alatt lekerült a napirendről. Naughton, 1993. 499.

18 Jordán, 1999. 383–384.; Jordán-Tálas, 2005. 238–239.; Naughton, 1993. 499–500.

képtelen behozni. Ez teljes szakítást jelentett a maói évek szigorúan önellátásra építő politikájával, és a reformok sikerének egyik kulcsa lett.

A külföld felé való nyitást ösztönözte egy fontos külföldi tanulmányút, amelyet húszfős delegáció élén Gu Mu (Ku Mu) miniszterelnök-helyettes tett 1978. május–júniusában Nyugat-Európában. A Hua Guofeng által kiválasztott küldöttség, melynek nem kevesebb mint hat tagja miniszteri rangot viselt, gyárakat, közlekedési létesítményeket, gazdaságokat, erőműveket, piacokat, lakónegyedeket látogatott meg, s tapasztalatairól részletes jelentésekben számolt be a teljes állami és pártvezetésnek. Így mindenki értesült róla, hogy a közhiedelem szerint az összeomlás szélén táncoló Nyugat valójában technológiailag a kínaiak által elképzelhetetlen szintre jutott, a „kizsákmányolt” munkások életszínvonala összehasonlíthatatlan kínai társaikéval, s az ellenséges kapitalisták rendkívül nyitottan és segítőkészen állnak Kínához.¹⁹ Nem szabad elfeledkeznünk azokról a belső kísérletekről sem, amelyek egyes tartományokban már 1977-től folytak – a pekingi vezetés támogatásával vagy legalábbis hallgatólagos beleegyezésével – annak érdekében, hogy megtalálják a helyi gazdaság hatékonyabbá tételének útját. A később hatalmas karriert befutott különleges gazdasági övezetek felállításának előkészítése már 1978-ban megindult Guangdongban és Fujianban,²⁰ más tartományok – elsősorban Anhuai és Sichuan – pedig a népi kommunák racionalizálásával próbálkoztak.²¹ Hua Guofeng tehát nem állt a változások útjába, az azonban tény, hogy Deng Xiaoping bátrabb politikát képviselt.

Deng visszatérése

Mint említettük, a négyek bandája letartóztatása után a mindig is jó reálpolitikai érzékkel rendelkező Deng levélben biztosította Huát a támogatásáról. Az újdonsült pártelnök azonban tudta, hogy Deng veszélyes vetélytársa lehet – a nyugati és hongkongi sajtó már Mao halálakor a várható Deng–Hua-küzdelemről írt –, így nem sietett visszahívni a vezetésbe. Sőt 1976. október 26-án elrendelte, hogy Deng – Mao alatt elkezdődött – bírálatának folytatódnia kell. Az ürügy Deng régi politikája volt, melynek keretében a párt alelnökeként és miniszterelnök-helyettesként igyekezett visszahelyezni eredeti tisztségeikbe a kulturális forradalom alatt eltávolított kádereket – ezt nevezték „az ítéletek jobboldali megfordításának” (*youqing fan'an*).²² Az azonban egyértelmű volt, hogy Kína legtekintélyesebb, legnépszerűbb és sokak által legkompetensebbnek tartott politikusának visszatérését a régi harcos-társak előbb-utóbb ki fogják harcolni. A rehabilitálás kérdése komoly elvi problémát is felvetett: Deng eltávolítására az ellenforradalminak minősített Tiananmen téri incidens nyomán került sor, Mao jóváhagyásával. Rövid időn belüli újbóli pozícióba

19 Vogel, 2011. 221–227.

20 Uo. 394–396.

21 Jordán–Tálas, 2005. 242.

22 Baum, 1994. 43.

helyezése egyértelmű szembehelyezkedés lett volna Mao akaratával, emiatt csak rendkívül óvatosan lehetett eljárni az ügyben.

Az első lépést Deng rehabilitálása felé az jelentette, amikor 1976. december 12-én Ye Jianying marsall egy csomag dokumentumot kapott a Tiananmen téri incidensről. Ezek azt bizonyították, hogy az eseményről szóló beszámolóhoz a négyek bandája bizonyítékokat hamisított, ezzel félrevezetve Maót. Ez Deng megítélését is befolyásolta, s két nap múlva engedélyezték, hogy újra hozzáférjen a pártdokumentumokhoz. 1977. január 6-án Deng visszatérésének kérdését a Politikai Bizottság is megvitatta, itt az az általános döntés született, hogy Deng valamikor valamilyen pozíciót majd elfoglalhat.²³

1977. február 7-én fontos cikk jelent meg a *Renmin Ribaóban*, a *Jiefangjun Baóban* és a *Hongqiban*, a párt és a hadsereg napilapjában, illetve a párt elméleti folyóiratában. A Hua Guofeng nevéhez köthető vezércikk, amely a „Tanulmányozzuk alaposan a dokumentumokat, ragadjuk meg a kulcskérdést” (*Xuehao wenjian, zhuazhu gang*) címet viselte, a „Két bármi” (*Liangge fanshi*) néven vált ismertté. Ez az írás fogalmazta meg először Hua Guofeng hírhedt jelszavát: „Bármit határozott is Mao elnök, mi azt következetesen támogatjuk; bármiféle útmutatást is adott Mao elnök, mi azt tántoríthatatlanul követjük.” A cikk valószínűleg azért született, hogy Hua ezzel szerelje le azokat az ortodox maoistákat, akik bírálták őt a maói úttól való eltéréseért (például a négyek bandája letartóztatásáért, amit Mao bizonyosan nem támogatott volna). Azt Hua valószínűleg nem gondolta, hogy hamarosan éppen e miatt a cikk miatt fogják támadni, pedig ez történt: a „két bármi” meghirdetése mozgósította Hua ellenfeleit és Deng híveit. Huát pedig, aki megpróbálta megtalálni a kényes egyensúlyt a maói örökség és a szükségszerű változtatások között, beszorította a vakhitű, gondolkodni képtelen maoista pozíciójába.

A „két bármi” elv érintette a korszak legfontosabb párton belüli konfliktusforrását, az eltávolított káderek rehabilitálásának kérdését is. A kulturális forradalom idején meghurcolt tisztviselőknak csak egy részét helyezték vissza pozícióikba, elsősorban Zhou Enlainak és Deng Xiaopingnek köszönhetően – támadták is őket e miatt a radikálisok. A Tiananmen téri incidens nyomán további vezetőket is eltávolítottak. Mao halála után a rehabilitált vagy eleve le sem váltott régi tisztviselők mindent megtettek, hogy egykori kollégáikat visszahozassák a hatalomba, egyrészt a személyes kapcsolatok, másrészt kormányzati tapasztalataik miatt. Ezt azonban élesen ellenezték, az „ítéletek jobboldali visszafordításának” minősítették mindazok, akik nem tartoztak a régi gárdához, s akik jórészt a kulturális forradalomnak köszönhették pozícióikat – ide tartozott maga Hua Guofeng és Wang Dongxing. A „két bármi” elv gyakorlatilag Mao tévedhetetlenségét mondta ki, ez azonban azt is jelentette, hogy a Mao alatt született ítéletek helyesek voltak – vagyis több régi elvtárs rehabilitálása nemcsak szükségtelen, de ellentmondana Mao akaratának is. Ez sokak számára elfogadhatatlan volt.

Hua Guofeng nem sokkal Mao halála után elkezdte szervezni a KKP XI. kongresszusát, hogy az új hatalmi leosztást szentesítse. Az 1977 augusztusára

²³ Vogel, 2011. 191–192.

előirányzott kongresszus előkészítésére március 10–22. között a párt központi munkaértekezletet rendezett. Az ilyen informálisabb ülések célja hagyományosan az, hogy a különböző vélemények megfogalmazására szabadabb lehetőséget biztosítson, és létrejöjjön az a konszenzus, amelyet a formális pártkongresszus majd vita nélkül ünnepelesen jóváhagy. A márciusi munkakonferenciát többen arra használták fel, hogy bírálják a „két bármi” elvet, és további kérdések – többek között Deng Xiaoping – rehabilitálásáért emeljenek szót. Hosszú beszédében Hua Guofeng kijelentette: *„Deng bírálatát és az ítéletek jobboldali megfordításának elítélését nagy vezetőnk, Mao Zedong elnök határozta el. A bírálatot folytatnunk kell.”*²⁴ Elejét veendő a Denget érintő vitáknak, felszólította a konferencia résztvevőit, hogy ne foglalkozzanak az április 4-i incidenssel. Ennek azonban többen nem tettek eleget, s a tekintélyes Chen Yun és Wang Zhen, egykori gerillaparancsnok és Deng bizalmasa (ketten a „nyolc halhatatlan” közül), a miniszterelnök-helyettes rehabilitálását szorgalmazta.²⁵ Az ő megjegyzéseiket a konferencia beszámolójának összeállításáért felelős Wang Dongxing kivágta a hivatalos anyagokból, ettől függetlenül gyorsan ismertté váltak. Chen Yun és Wang Zhen ekkoriban nem viseltek magas pozíciót, de a KKP „nagy generációjának” tagjaiként jóval nagyobb tekintéllyel rendelkeztek, mint a *homo novus*nak számító Hua vagy Wang Dongxing, és nézeteikkel a résztvevők jelentős része egyetértett. Hua, szembesülve Deng egyértelmű támogatottságával, kénytelen volt azzal megnyugtatni a résztvevőket, hogy „ha a tők megérik, leesik a száráról” (*guashu diluo*) – vagyis ha a helyzet megérik, Denget rehabilitálják –, s a közeljövő formálisabb ülései majd foglalkoznak Deng kérdésével.²⁶ Ezzel kimondatott, hogy a visszatérés csak idő kérdése.

Megerősödött helyzetét kihasználva Deng nekilátott saját politikai arcéle kialakításának. Április 10-én levelet írt Hua Guofengnek és a Központi Bizottságnak (KB), amelyben leszögezte: nem ért egyet a „két bármi” politikájával. Álláspontja szerint Mao eszméit „helyes” és „átfogó” módon kell értelmeznie minden nemzedéknek, nem megfélemlítve a mindenkori kontextusról.²⁷ Ezzel egyrészt – a korban szokásos módon – ő is Mao tekintélyére hivatkozott, másrészt megkérdőjelezte Hua előjogát arra, hogy Maót kizárólagos érvényességgel értelmezze. Hua válaszul elküldte Denghez Wang Dongxingot és Li Xint (Li Hszin),²⁸ hogy visszatérése feltételeiről egyeztessenek, s rávegyék a „két bármi” támogatására. Deng ebbe nem ment bele, azzal érvelve, hogy amit egy adott helyzetben Mao tett, azzal nem magyarázható meg az, amit egy másik helyzetben tett.²⁹ Ugyanakkor hajlandó volt írni egy levelet, amelyben biztosította Huát támogatásáról. *„Hua Guofeng nem csupán a legalkalmasabb arra, hogy Mao elnök utódja legyen a politikában és*

24 Vogel, 2011. 193.

25 Evans, 1993. 119–220. Az értekezleten Deng – „egyszerű párttagként” – nem vehetett részt.

26 Vogel, 2011. 194–195.

27 DXSN, 26.

28 Li Xin korábban Mao titkosszolgálati vezetőjének, a hírhedt Kang Shengnek (Kang Seng) volt a titkára; Hua Guofeng kormányzása idején a KB Általános Osztálya igazgatóhelyetteseként dolgozott Wang Dongxing alatt.

29 DXSN, 27–29. A beszélgetés jelentőségét jelzi, hogy a róla készült feljegyzés két részletét felvették a Deng Xiaoping válogatott műveit tartalmazó 1983-as kötetbe: DXW, 38–39., 40–41.

az ideológiában (...), de legalább tizenöt-húsz évig biztosítani tudja a stabilitást.³⁰ E levelet lefelé egészen járási szintig köröztették a pártban, ezzel a párttagok számára egyértelmű lett, hogy Deng hamarosan visszatér, és hogy elfogadja Hua vezető szerepét. Májusban Deng konzultációk sorával elkezdte a felkészülést új szerepére.

1977. július 17-én a X. Központi Bizottság 3. plénuma elfogadta a „Határozat Deng Xiaoping elvtársnak a munkába való visszatéréséről” című dokumentumot, s ezzel Deng visszanyerte valamennyi korábbi posztját, így újra a KB és a Politikai Bizottság Állandó Bizottságának (PB ÁB) tagja, a KKP alelnöke, a Központi Katonai Bizottság alelnöke, miniszterelnök-helyettes és vezérkari főnök lett. A párt legfelső testületében, a PB ÁB-ban rangban a harmadik lett, Hua Guofeng és Ye Jianying után, de megelőzve Li Xianniant és Wang Dongxingot. A döntés akkor vált véglegessé, amikor egy hónap múlva a pártkongresszus jóváhagyta, de Deng már ezelőtt elkezdte a munkát. A nyilvánosság előtt július 30-án jelent meg egy Kína-Hongkong futballmeccsen; amikor nevét bemondták hangszórón, a közönség hosszú ovációban tört ki.³¹ A KKP 1977. augusztus 12–18. között üléselő XI. kongresszusának zárszavát már Deng mondta, ebben a kongresszus általános szellemiségének megfelelően maói általánosságokat pufogatott, illetve ismét biztosította a pártot, hogy elfogadja Hua Guofeng vezető pozícióját.³² A XI. kongresszus politikailag nem hozott jelentős változásokat,³³ a konfliktusok elkerülése és a stabilitás látszatának fenntartása érdekében a résztvevők igyekeztek megtalálni a legnagyobb közös nevezőt a különböző irányzatok között.

A következő hónapokban Deng hagyományos területei – a külpolitika és a hadsereg ügyei – mellett elsősorban a tudomány, a technológia és az oktatás kérdéseire koncentrált.³⁴ Ezek felügyeletére a miniszterelnök-helyettes maga jelentkezett, és hatalmas lendülettel állt neki e területek fejlesztésének: hosszú szünet után újjáélesztette az egyetemi felvételi vizsgákat,³⁵ tudósokkal találkozott, technológiai fórumokon vett részt, és mindenütt azt hirdette, hogy az értelmiség Kína fejlődésének záloga, így meg kell becsülni. Ebből a szempontból Deng színre lépése forradalminak nevezhető, hiszen egyértelművé tette: a párt szakít addigi értelmiségellenes politikájával.³⁶ Azt, hogy Deng milyen fontosnak tartotta a tudományt és az oktatást, az is jelzi, hogy válogatott műveinek hivatalos kiadásában a hét 1977-es dokumentumból négy ezzel a témával foglalkozik.³⁷ Az ekkor 73 éves vezető más területeken is ekkor kezdte hirdetni azokat az alapelveket, amelyek a reformok alapjai lettek, s amelyek az „igazságot a tényekben kell keresni” (*shishi qiu shi*) pragmatikus jelszóra épültek.³⁸ Ilyenek voltak a „mindenkinek munkája szerint” (*anlao*

30 Vogel, 2011. 196.; Evans, 1993. 220.

31 Vogel, 2011. 199.

32 DXSN, 34–35.; Evans, 1993. 228.; Jordán, 1999. 382.

33 Jordán-Tálas, 2005. 237–238.; Tisdell, 2009. 272., 274.

34 Evans, 1993. 225.

35 Tisdell, 2009. 274.

36 Vogel, 2011. 200–210.

37 DXW, 40–41., 48–58., 59–65., 66–71.

38 A már a kétezzer éves *Hanshu* című krónikában is szereplő kifejezést Mao is használta, így Deng tulajdonképpen rá hivatkozott.

fenpei) tétel, amely szembement az addigi egyenlősi elosztással;³⁹ a bürokráciaellenesség; a politikai kampányok, az „osztályharc” helyett a gazdaság fejlesztésére való koncentráció; a szabad szellemű viták engedélyezése (természetesen meghatározott keretek között); a kísérletezés („a kövek kitapogatásával átkelni a folyón”); a hatalom egy részének delegálása alacsonyabb szintekre; az egyéni felelősségi rendszer megteremtése; a teljesítmény szerinti előléptetések stb.⁴⁰ Deng bizonyos őt érdeklő kérdések kivételével nem ment mélyen a részletekbe, a konkrét megoldásokat az adott terület felelőseire bízta; nem foglalkozott mikromenedzsmenttel, hanem egyfajta új hozzáállást hirdetett az egyes problémák kezelésére. Mindezzel nagy népszerűsége tett szert az alacsonyabb rangú káderek körében, akiket évtizedeken keresztül gúzsba kötött a központi ideológia, s akik nap mint nap a terepen tapasztalták meg az ortodoxiához való merev ragaszkodás okozta károkat. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy Dengnek nem volt átfogó programja, részletes terve vagy jól kidolgozott menetrendje Kína megújítására – ő éppen azt hirdette, hogy a megoldások menet közben fognak majd kialakulni.

Színre lép az „Igazság”

A két vezető között kialakult *modus vivendi* egy újságcikk kezdte ki, amely gyakorlatilag válasz volt Hua Guofeng „Két bármi” vezércikkére. „Az igazság ellenőrzésének egyetlen kritériuma a gyakorlat” (*Shijian shi jianyan zhenli de wei yi biao zhun*) című írás a *Lilundongtai* (*Elméleti áramlatok*) című kiadványsorozat 60. számaként jelent meg 1978. május 10-én. A *Lilun Dongtai*t az 1977-ben újranyílt Központi Pártiskola adta ki, ennek elnöke Hua Guofeng, első alelnöke Wang Dongxing volt, de a gyakorlatban alelnökként a nyitottságáról híres Hu Yaobang (Hu Jao-pang)⁴¹ irányította, s a fenti cikk is az ő csapatához köthető. A több elméleti szakember által írt, hónapokon keresztül csiszolt esszé szerint a marxizmus nem változatlan eszmerendszer, ezért – az elmélet és a gyakorlat folyamatos egymásra hatásának megfelelően – időről időre újra kell értelmezni. Az, hogy mi az igazság, csak az emberek széles körű tapasztalatai alapján állapítható meg. Az igazság megítélésében előfordulhatnak hibák, s ha ezeket a gyakorlat feltárja, ki kell javítani őket; a gyakorlat nyomán így új elméletek is kialakulhatnak. Ha a marxizmus-leninizmus

39 Lásd például *DXW*, 101–102.

40 Ezen alapelvek legteljesebb összefoglalását Deng azon beszéde adja, amelyet 1978 decemberében mondott a párt központi munkaértekezletének zárásaként, lásd *DXW*, 140–153. Lásd még Evans, 1993. 228.; Tisdell, 2009. 275–276.

41 Hu Yaobang (1915–1989) a korszak egyik „legliberálisabbnak” tartott politikusa volt. 1953–1966 között a Kommunista Ifjúsági Liga vezetőjeként tevékenykedett, a kulturális forradalom idején kétszer eltávolították és kétszer rehabilitálták, nagyjából mentorával, Deng Xiaopinggel egy időben. 1977-től a KKP Szervezési Osztályának igazgatója volt, s mint ilyen, hivatalos adatok szerint hárommillió ember rehabilitálásában vett részt. 1981-től Hua Guofeng örököse a pártelnöki tisztségben, majd annak megszüntetése után, 1982-től pártfőtitkár. 1987-ben leváltották, mert túl engedékeny volt a politikai változásokat követelő diáktüntetőkkel szemben. 1989-es halála volt a Tiananmen téri események közvetlen kiváltó oka.

és Mao eszméi katasztrófákhoz vezetnek, korrigálni kell őket. A „megkövesedett dogmatizmust” ezért el kell vetni.⁴²

A pártiskola kiadványa csak szűk körhöz jutott el, de a megjelenését követő napon a cikket újraközölte a *Guangming Ribao* (a cikk egyik szerzője néhány hónapja itt dolgozott szerkesztőként), majd a következő napon a *Renmin Ribao* és a *Jiefangjun Bao*, s ezt követően számos regionális lap is. Erre úgy volt lehetőség, hogy átvett anyagként a cikk nem ment át a szokásos ellenőrzésen, így Wang Dongxing, aki többek között a propagandáért is felelt, nem tudott előzetesen a megjelenéséről, ezért nem tudta azt megakadályozni. Wang személyesen hívta fel Hu Yaobangot, hogy felelősségre vonja, de ekkor már késő volt, a cikk eljutott a lehető legszélesebb körhöz.⁴³ Az „lgazság” alig burkolt támadás volt a „két bármi” elv, és ezáltal Hua Guofeng ellen. Ezt minden érintett tudta, így a párton belül óriási vita indult. A cikk mobilizálta mind Hua és az ortodox maoizmus, mind pedig Deng és a maoizmus újraértelmezésének (értsd: a pragmatikus reformok) híveit. A párt a két cikk mentén két táborra szakadt, amelyek az írások ürügyén elvileg elméleti kérdésekről vitáztak, a gyakorlatban azonban nyers hatalmi harc is zajlott – egyrészt Hua és Deng, másrészt a kulturális forradalom nyertesei és áldozatai között. A két oldal ugyanakkor nagyjából az óvatos reformerek és a bátor újítók táborát is lefedte. Nincs adat arra, vajon Deng tudott-e előzőleg a cikk megjelenéséről – ő maga később azt nyilatkozta, hogy nem.⁴⁴ Mindenesetre tény, hogy a vitába jó ideig személyesen nem szállt be, feltételezhető véleményét hívei fogalmazták meg. Általában jellemző volt erre az időszakra, hogy Deng a napi küzdelmekben csak fontos alkalmakkor vett részt, érdekeit mások képviselték.⁴⁵

Amikor mégis úgy döntött, hogy személyesen száll be a politikai harcokba, Deng Xiaoping Pekingben igyekezett elkerülni a nyílt konfrontációt, és nyilvános megszólalásaiban mindig rendkívül visszafogottan fogalmazott. Vidéken azonban, ahol a lakosság problémáival és a csaknem három évtizedes kormányzás kudarcival naponta szembesülő káderek körében gondolatai még népszerűbbek voltak, keményebben fogalmazhatott, és hatékonyabban mozgósíthatta bázisát. A törtenelminek tartott 3. plénumhoz, illetve az ezt megelőző munkakonferenciához Deng így vidéken ágyazott meg. 1977 novemberében Ye Jianying marsallal együtt Kantonba (Guangzhou) utazott, hogy a helyi vezetőkkel a guangdongi gazdaság megélénkítéséről tárgyaljon.⁴⁶ 1978 februárjában burmai és nepáli útja között Sichuanban állt meg, ahol Zhao Ziyanggal (Csao Ce-jang)⁴⁷ a helyi reformokról egyeztetett. (Itt azokon gúnyolódott, akik szerint ha egy parasztnak három kacsája

42 Vogel, 2011. 212.; Evans, 1993. 229.; Jordán-Tálas, 2005. 242.

43 Vogel, 2011. 212.

44 Uo. 212.

45 Evans, 1993. 229.

46 DXSN, 54–55.; Vogel, 2011. 394–395.

47 Zhao Ziyang (1919–2005) a kulturális forradalom előtt Guangdong tartomány párttitkára volt, majd meghurcolták és száműzték. 1974-től újra Guangdong, majd 1975-től Sichuan párttitkáraként dolgozott. Itt nagyon bátor reformokkal elérte, hogy az ipari és mezőgazdasági termelés jelentősen növekedjék, s rendkívüli népszerűsége tett szert. Reformorientáltsága miatt Deng Xiaoping természetes szövetségese lett, s annak hatalomra jutása után 1980–1987 között miniszterelnökként, 1987–1989 között pártfőt-

van, az szocialista, ha őt, akkor kapitalista. A szocializmus, mondta ki egyik alaptételét Deng, nem egyenlő a szegénységgel.)⁴⁸

A legfontosabb vidéki út, amelyen Deng már átfogó támadást indított ellenfelei ellen, 1978. szeptember 13–19. között zajlott. Deng ekkor – Észak-Koreából hazafelé tartva – a három északkeleti tartományban (Heilongjiang, Jilin, Liaoning), továbbá Tianjinben és Tangshanban töltött csaknem egy hetet, ahol a helyi vezetőkkel találkozott, igyekezve megnyerni őket ügyéhez. Ekkor már javában zajlott a vita a „Két bármi” és az „Igazság” hívei között, s néhány héttel korábban a központi propagandaosztály vezetője, Hua Guofeng híve ugyanitt tett körutakat, az előbbi elvet hirdetve. Északkeleti beszédeiben és megjegyzéseiben Deng nyíltan támadta a „két bármi” gondolatát, azt állítva, hogy az nem felel meg Mao igazi eszméinek. Sajnálkozását fejezte ki, hogy a vezetés csalódást okozott a csodálatos kínai népnek. Bátor kísérletezést, külső nyitást, belső reformokat javasolt. Szorgalmazta, hogy a négyek bandája bírálata és egyéb politikai kampányok helyett az ország a gazdasági növekedésre, a négy modernizációra koncentráljon.⁴⁹ Mindenki számára egyértelmű volt, hogy ez gyakorlatilag hadüzenet Hua Guofengnek – s az is, hogy Deng Xiaoping készen áll a vezetés átvételére. Az üzenet hamarosan az egész párt-hoz eljutott.

Újabb végjáték

A hivatalos történetírás a XI. Központi Bizottság 3. plénumához köti az áttörést, amelyre 1978 decemberében került sor, de ez az ülés valójában csak szentesítette azokat a változásokat, amelyeket az ezt megelőző központi munkaértekezlet fogadott el. Az eredetileg 20 naposra tervezett, végül 36 napig elnyúló pártkonferencia november 10-től december 15-ig tartott a pekingi Jingxi Hotelben. 210 magas rangú káder vett rajta részt az ország és az adminisztráció legkülönbözőbb területeiről, a cél nem a döntéshozatal, hanem a nyílt eszmecsere volt. (Deng az ülés döntő első napjaiban külföldön tartózkodott.)⁵⁰ Ekkorra éppen elég idő telt el Mao halála és a négyek bandája letartóztatása óta, hogy a résztvevők szabadabb szellemben beszéljenek, és el merjenek szakadni a korábbi ortodoxiától; s arra is elég volt az idő 1976 ősze óta, hogy Hua Guofeng vezetői képességeit értékelni lehessen.⁵¹

A visszaemlékezések szerint évtizedek óta ez volt a legélénkebb, legnyitottabb, legtermékenyebb párttanácskozás. A négy plenáris ülést leszámítva a megbeszélések hat regionális csoportban folytak, ahol bárki hozzászólhatott; az itt elhangzottak jegyzőkönyveit este az összes résztvevő megkapta. A legutóbbi hasonló, 1977. márciusi munkaértekezlet óta a párton belüli hangulat alapvetően megválto-

kárként dolgozott. Az 1989-es Tiananmen téri események során félreállították, és élete hátralevő részét házi őrizetben töltötte.

48 Vogel, 2011. 227.

49 DXSN, 77–84.; DXW, 126–128.

50 Evans, 1993. 230.

51 A munkaértekezlet részletes leírását lásd Vogel, 2011. 229–240.

zott, s a Huával elégedetlenek egyértelmű többségbe kerültek. A vele szembeni ellenérzések létevel tisztában levő, de mélységüket valószínűleg rosszul felmérő Hua megnyitó beszédében alapvetően gazdasági kérdésekkel, a négy modernizációval foglalkozott. A „két bármi” elvét meg sem említette, s jelezte: hosszas gondolkodás után arra jutott, hogy a tömegek mozgósítása helyett az energiákat másra kell fordítani (ezzel gyakorlatilag elhatárolta magát a kulturális forradalomtól és az egyéb politikai kampányoktól). A kényes kérdéseket igyekezett elkerülni. Hua azonban csak rövid ideig tudta ellenőrzése alatt tartani az eseményeket, a tanácskozások hamarosan számára kedvezőtlen irányt véve a politikai kérdések felé fordultak.

A fő konfliktusforrás továbbra is az „ítéletek megfordítása” volt. Ebben Hua, illetve a régi ügyek felülvizsgálataért felelős legfelső vezető, Wang Dongxing két éve alig lépett előre – ami nem csoda, hiszen mindketten a kulturális forradalomnak köszönhetően, éppen a régi káderek kárára emelkedtek fel, s nem kívánták helyzetbe hozni saját konkurencijukat. A párt derékhadát adó régi káderek számára azonban elfogadhatatlan volt, hogy egykori társaik, sokan közülük a párttörténelem hősei, az 1920–1940-es évek harcainak veteránjai Mao halála után két évvel is még vidéki száműzetésben vannak. Ezt legitímálta a „két bármi” elv, így a támadások annak megalkotóját, Hua Guofenget vették célba. Három nagy megbecsültségnek örvendő káder már a konferencia második napján felszólalt csoportjában az „ítéletek megfordítása” mellett, s erre olyan pozitív visszajelzéseket kaptak, hogy Ye Jianying este azt javasolta Huának: alkalmazkodjék a megváltozott hangulathoz, vagy készüljön fel rá, hogy „hátra hagyják”. Másnap már kilencen követelték hozzászólásukban az eltávolítottak rehabilitálását, köztük a párt egyik legtekintélyesebb veteránja, Chen Yun.

Chen Yun szava nagyon sokat nyomott a latban. Az idős politikus, a polgárháborús időszak „nagy ötösének” egyike,⁵² aki 1931-től folyamatosan a Központi Bizottság tagja volt – s akit az 1960-as évek elején háttérbe szorítottak, a kulturális forradalom alatt pedig vidékre száműztek –, óriási tekintélynek örvendett. Ő különösen elégedetlen volt a Hua-féle vezetéssel, amiért az óriási tapasztalata ellenére nem biztosított számára fontos pozíciót. Ráadásul sértő volt számára, hogy 1977. márciusi felszólalását – amelyben Deng rehabilitálását indítványozta – a fiatalabb és hozzá semmilyen tekintetben nem mérhető, „felkapaszkodott” Wang Dongxing kihagyta az akkori értekezlet hivatalos dokumentumai közül. Most elérkezettnek látta az időt, hogy ellentámadást indítson. Az északkeleti munkacsoportban tartott beszédében visszautasította Hua azon indítványát, amely szerint az értekezletnek a gazdasági munkára kell koncentrálnia. A gazdasági építkezés – mondta Chen – nem képzelhető el anélkül, hogy bizonyos érzékeny politikai kérdéseket ne tisztáznának. Az úgynevezett „hat téma”, amelyet felvetett, a különböző kampányok idején meghurcolt vezetők rehabilitálását, illetve Mao hírhedt kémfőnökének, a korszak egyik legsötétebb alakjának tartott Kang Shengnek posztumusz elítélését fedte le (Kang Sheng egykori titkára, Li Xin ekkor Wang Dongxing közeli munkatársaként dolgo-

52 Az így emlegetett csoportba Mao Zedong, Liu Shaoqi, Zhou Enlai, Zhu De (Csu Te) és Chen Yun tartozott.

zott, így ennek az ügynek is volt aktuálpolitikai súlya). Chen felszólalása az eddig a hallgatást választókat is felbátorította, az eredeti témák lekerültek a napirendről, és a résztvevők sorra álltak elő panaszaiikkal és követeléseikkel, amelyeket az elmúlt két évben is kénytelenek voltak elfojtani.

A munkakonferencia jelezte hangulatváltozást a pekingi városi pártvezetés is érzékelte, amely vakmerő lépésre szánta el magát. A konferencia előtt, október elején a főváros párttitkári tisztségébe Lin Hujia (Lin Hu-csia) került Wu De (Vu Tö) helyére (ez utóbbi volt az, aki az 1976-os Tiananmen téri incidens idején a karhatalmi fellépést irányította, így az, hogy eddig tisztségében maradt, sokak szemét szúrta). Lin, aki az északi régió csoportjának vezetőjeként részt vett a munkakonferencián, Chen Yun felszólalásának másnapján, november 13-án összehívta a pekingi pártbizottságot, majd az ülés után rögtön közleményt adott ki a bizottság nevében. Ebben bejelentette: a Tiananmen téri incidens „teljes egészében forradalmi megmozdulás” volt, s minden elvtársat, akit részvétele miatt megbüntettek, rehabilitálni kell. A pekingi pártbizottság felügyelete alatt álló fővárosi *Beijing Ribao* másnap közzétette a döntést, a pekingi napilap vonatkozó cikkét pedig három sajtóban dolgozó hivatalnoknak, akik szintén részt vettek a konferencián, sikerült megjelentetnie a *Renmin Ribao*-ban, a *Guangming Ribao*-ban és az Új Kína Hírügynökség hírei között – mindezt anélkül, hogy a felsőbb hatóságok engedélyét kikérték volna.

Az eddig hivatalosan „ellenforradalminak” tartott Tiananmen téri incidens átértékelése több ok miatt is jelentős volt. Egyrészt ezen esemény ürügyén távolították el Deng Xiaopinget, akit sokan Mao természetes utódának tartottak, megnyitva ezzel az utat az „újonnan érkezett” Hua Guofeng előtt. Az esemény átértékelése azt is jelentette, hogy Hua tulajdonképpen jogtalanul lett 1976-ban a párt első alelnöke, s ezzel Mao kijelölt utóda. Másrészt az „ellenforradalmi” minősítést Mao annak idején jóváhagyta, így a pekingi pártbizottság nyíltan kétségbe vonta a nagy kormányos döntésének helyességét – ezt is a „két bármit” hirdető Hua Guofeng elleni támadásként lehetett értékelni.

A kész helyzet elé állított – és az értekezlet résztvevőinek lelkes reakcióival szembesülő – Hua tehetetlen volt, s hogy mentse, ami menthető, alkalmazkodott az új helyzethez: néhány nap múlva, november 18-án saját kezűleg készített kalligráfiát – az 1976-os „forradalmárokat” dicsőítő – *Tiananmen téri versek*⁵³ című új emlékkönyv címlapjára, az erről készített fotó pedig széles körben megjelent a sajtóban. A hasonló jelekből olvasni tudó közvélemény számára egyértelmű volt, hogy Hua vereséget szenvedett, hiszen kénytelen volt elfogadni az 1976-os incidens átértékelését. November 25-én Hua beszédet mondott a konferencián, amelyben bejelentette: elfogadja a párton belüli uralkodó véleményt, és a továbbiakban hajlandó azt képviselni, akkor is, ha az ellentmond saját korábbi nézeteinek. Elismerte: hibázott, amikor Mao halála után elítélte az „ítéletek jobboldali megfordítását”, a Tiananmen téri eseményeket pedig „igazi hazafias forradalmi mozgalomnak” nevezte. Bejelentette: a korábban meghurcolt kádereket rehabilitálják, Kang Shenget pedig bírálni fogják. Elismerte, hogy a politikai problémákat a tények alapján kell

53 Tong, 1978.

megoldani, és hogy az igazság egyetlen kritériuma a gyakorlat. December 13-án újabb beszédet mondott, amelyben saját, múltban elkövetett hibáiról is említést tett. Mindezzel Huának sikerült elkerülnie, hogy a párton belüli hatalmi harc végletesen kiélesedjék, így a pártegység fennmaradt – s ezzel egy esetleges puccsnak is elejét vette, amely teljes bukásához vezethetett volna. Meghátrálásának is köszönhető, hogy pozícióit (egyelőre) megőrizhette.

Hua november 25-i beszéde után a bírálókat célpontjába – néhány másik vezető mellett – Wang Dongxing, a párt alelnöke, az Általános Osztály igazgatója került. Tisztségéből fakadóan az egykori testőr felelt a „különleges ügyek” kezeléséért – idetartozott az eltávolított káderek aktáinak felülvizsgálata –, valamint ő volt a propagandamunka irányítója is. Sokan úgy gondolták, hogy Wang méltatlanul, kizárólag Mao melletti bizalmi állása miatt került magas pozícióba, s csak a négyek bandája letartóztatásában szerzett érdemei miatt maradhatott a csúcson, helyzetét pedig arra használta fel, hogy nála sokkal tapasztaltabb káderek rehabilitálását megakadályozza, és az előrelépést gátló „két bármi” elvét hirdesse. A kritikák nyomására Wang a konferencia végén írásbeli önkritikát gyakorolt, beleegyezett, hogy a különleges ügyek máshová kerüljenek, emellett felkérte a Központi Bizottságot, hogy mentse fel tisztségeiből. Ez nem történt meg, s nemcsak Wangot, de másokat sem váltottak le a következő KB-ülésem, csupán egyes felelősségi köröket módosítottak, Wangtól például Hu Yaobanghoz került a rehabilitálások felügyelete.⁵⁴ Mindez annak volt köszönhető, hogy mind Deng, mind a többi nagy öreg el akarta kerülni, hogy a pozícióharc egzisztenciális küzdelemmé váljék, s hogy akár a kínai, akár a külföldi közvélemény érzékelje az éles hatalmi harcokat. A munkakonferencia egyáltalán nem is hozhatott személyi döntéseket, erre csak a KB plénuma volt jogosult; az esemény vége felé azonban a résztvevők – akiknek jelentős része KB-tag is volt – tettek személyi javaslatokat, az elért eredményeket rögzítendő. Mivel nem akartak senkit eltávolítani, úgy döntöttek, hogy a Politikai Bizottságot kibővítik. Az új tagok Chen Yun, Deng Yingchao (Teng Jing-csao, Deng mentorának, Zhou Enlainak az özvegye), Hu Yaobang és Wang Zhen lettek, s ezzel Deng hívei többségbe kerültek.⁵⁵ Chen Yunt a párt alelnökének is jelölték. Az új korszak alaphangját Deng Xiaoping záróbeszéde adta meg, amelyben a szellem felszabadítására, a megkövült gondolkodási minták elvetésére, a nyílt eszmecserekre szólított fel.⁵⁶

A XI. Központi Bizottság 3. plénuma, a párttörténetben történelminek nevezett ülés néhány nappal a konferencia után, 1978. december 18–22. között tanácskozott, ugyancsak a Jingxi Hotelben. A KB-tagok több mint fele a munkakonferencián is részt vett, s a rövid értekezlet gyakorlatilag az ott lezajlott változásokat szentesítette, különösebb vita nélkül. Mivel a formális döntések itt születtek, az utókor ezt az ülést tartja fordulópontnak. A munkakonferencia és a plénum nagy nyertese – Deng Xiaoping mellett – Chen Yun volt, aki korábban PB-tag sem volt, innentől fogva viszont jó egy évtizedig Kína második legnagyobb hatalmú vezetője

54 Evans, 1993. 231.

55 A 27 tagú új PB-ben 12 tag volt Deng híve, 7 Huáé, 8 pedig „semlegesnek” volt tekinthető. Jordán, 1999. 385.

56 DXSN, 98–102.; DXW, 140–153. A plénum eredményeiről lásd még: Jordán–Tálas, 2005. 244–246.

lett, aki sok szempontból egyenrangú volt Denggel. Hua Guofeng megőrizte az összes pozícióját, ugyanakkor mindenki tisztában volt vele, hogy hatalma formális. A különleges történelmi helyzet miatt a fordulat úgy ment végbe, hogy a külvilág erről legfeljebb a sorok között olvasva értesülhetett. Deng Xiaoping nem kapott semmilyen új pozíciót, ellenfelei közül senkit nem váltottak le, és a 3. plénumot lezáró dokumentumok egyáltalán semmiféle forradalmi változásról nem számoltak be a politikai irányvonalban. Nem hirdették meg ünnepélyesen a „reform és nyitás” elindulását, s olyan elemekről, amelyek később meghatározók lettek – a piac szerepének növelése, a magántulajdon megjelenése, a vállalkozási szabadság stb. – említés sem történt. Ennek ellenére Kína megújulása az 1978. november–decemberi hatalmi átrendeződéssel vált lehetségessé.

Az új helyzetben Deng Xiaoping első lett az egyenlők között, s a következő években sikerült jó néhány fontos pozícióba saját embereit ültetni. Ahogy Hua Guofeng különböző megbízatásai lejártak, azokat nem hosszabbították meg, posztjait Deng híveivel töltötték be: Hu Yaobang pártelnök (majd a tisztség megszüntetésével pártfőtitkár) lett, miniszterelnöknek pedig a dengi reformok másik hívét, Zhao Ziyangot választották meg. Hua harmadik tisztségét, a KKP Központi Katonai Bizottságának elnökségét maga Deng Xiaoping örökölte meg 1981-ben – ez volt az egyetlen fontos pozíció, amellyel Deng azután gyarapodott, hogy a gyakorlatban az ország első számú vezetője lett. Az egyéb tisztségekbe is az új csapat tagjai kerültek, ugyanakkor a régi nagy öregek, a „nyolc halhatatlan” és más idős vezetők továbbra is felügyelték az eseményeket, és ha kellett, közbeavatkoztak, akár Deng ellenében is.

A „reform és nyitás” egyes elemei már 1977-ben megjelentek, s 1978 végéig megtörtént az a gondolkodási fordulat, amely a további változásokat lehetővé tette. Ezzel párhuzamosan vette át a hatalmat az a csoport, amely merészebb újításokat akart bevezetni. 1978 végére Deng Xiaoping az ország első számú, de korántsem teljhatalmú vezetője lett, és ekkor már a párt is készen állt az új korszakra – ezzel elhárultak a „reform és nyitás” kibontakozásának belpolitikai akadályai. A többi már történelem.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadott források

DXSN

Deng Xiaoping sixiang nianpu 1975–1997. Szerk.: Zhonggong Zhongyang Wenxian Yanjiushi. Beijing, 1998.

DXW

Deng Xiaoping wenxuan, di er juan. (Második kiadás.) Szerk.: Zhonggong Zhongyang. Beijing, 1994.

Tong

1978 *Tiananmen shichao.* Szerk.: Tong Huaizhou. Beijing, 1978.

2. Szakirodalom

Baum

1994 Baum, Richard: *Burying Mao. Chinese Politics in the Age of Deng Xiaoping*. Princeton, 1994.

Evans

1993 Evans, Richard: *Deng Xiaoping and the Making of Modern China*. London, 1993.

Hidasi

1979 Hidasi Gábor [Tálás Barna]: Kína gazdasága az 1970-es évek végén és fejlődésének kilátásai az 1980-as évek közepéig. In: Hidasi Gábor: *Gazdaság és politika a Kínai Népköztársaságban*. Bp., 1979. 133–196.

Jordán

1999 Jordán Gyula: *Kína története (XX. század)*. Bp., 1999.

Jordán–Tálás

2005 Jordán Gyula–Tálás Barna: *Kína a modernizáció útján a XIX–XX. században*. Bp., 2005.

Leng–Wang

2004 *Deng Xiaoping nianpu*. Szerk.: Leng Rong–Wang Zuoling. Beijing, 2004.

Naughton

1993 Naughton, Barry: Deng Xiaoping: The Economist. In: *The China Quarterly*, 135. (1993) September, 491–514.

Tisdell

2009 Tisdell, Clem: Economic Reform and Openness in China. China's Development Policies in the Last 30 Years. In: *Economic Analysis & Policy*, 39. (2009) 2. sz. 271–294.

Vogel

2011 Vogel, Ezra F.: *Deng Xiaoping and the Transformation of China*. Cambridge–London, 2011.

GERGELY SALÁT

„PRACTICE” VS. „TWO WHATEVERS”.
THE POLITICAL CONTEXT OF CHINESE REFORMS

The two years period after the death of Mao Zedong (1976–1978) was crucial in the development of China. The appointed successor of Mao was Hua Guofeng, a newcomer in national politics; his main rival, Deng Xiaoping was, on the other hand, the most experienced and respected leader in the country. It was natural that the latter outmanoeuvred the former, but the process was long and full of contradictions. The huge respect for Mao and the need to maintain unity made all the parties avoid an open showdown. Meanwhile, the first steps of reform and opening were taken in this period. By the end of 1978, Deng Xiaoping and his allies took over the leadership of the party, and the way to the renewal of the country was opened. However, the results of the power struggle led to a strange situation in which formal positions and real power were separated, and party elders could always counterbalance Deng.